

ICDO Werkgroep “Maatschappelijke Verantwoordelijkheid”

Activiteiten 2023

De activiteiten van de werkgroep concentreerden zich hoofdzakelijk op de verdere ontwikkeling van het tweede Nationaal Actieplan (NAP) ‘Ondernemingen en Mensenrechten’.

Parallel aan deze werkzaamheden voor het ontwikkelen van een beleidskader voor een betere naleving van de mensenrechten en het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid in commerciële activiteiten, werden twee specifieke thema's onderzocht vanuit een meer operationele aanpak, met name:

- de bewustmaking voor de belangrijkste uitdagingen van de zorgvuldigheidsplicht en de ondersteuning van de implementatie ervan in de activiteiten van kmo's;
- de verduurzaming van de internationale waardeketens in de (agro)voedingssector.

1. Uitwerking van het tweede Nationaal Actieplan ‘Ondernemingen en mensenrechten’

Context:

Sinds juli 2017 heeft België een eerste Nationaal Actieplan (NAP) dat de ‘Guiding Principles on Business and Human Rights’ van de Verenigde Naties (UNGP) implementeert. Deze UNGP werden op 17 juni 2011 unaniem aangenomen door de VN-Mensenrechtenraad en hebben betrekking op de implementatie van het VN-Referentiekader ‘Protect, Respect and Remedy’.

In 2020 werd in opdracht van het Belgisch Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) en de FOD Buitenlandse Zaken een National Baseline Assessment (NBA) on Business and Human Rights uitgevoerd om na te gaan welke vooruitgang al door de Belgische overheden en bedrijven werd geboekt sinds de goedkeuring van het eerste NAP ‘Ondernemingen en Mensenrechten’.

Aangezien het thema ‘Ondernemingen en Mensenrechten’ bijzondere aandacht krijgt op nationaal, Europees en VN-niveau, hebben de Belgische autoriteiten beslist om de bevindingen uit het National Baseline Assessment (NBA) op te volgen en zich te verbinden tot een tweede NAP ‘Ondernemingen en Mensenrechten’.

In maart 2021 hebben de federale en regionale regeringen beslist om een tweede NAP ‘Ondernemingen en Mensenrechten’ uit te werken, in overeenstemming met de VN-richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten (UNGP). Dit tweede NAP ‘Ondernemingen en Mensenrechten’ moet resulteren in een beleidsdocument met een oplijsting van de prioriteiten en activiteiten die de Belgische regeringen zullen opnemen om

de implementatie van **internationale, Europese, nationale of regionale verbintenissen** te ondersteunen, bovenop eventueel ook verbintenissen die gekoppeld zijn aan een specifiek beleidsdomein of onderwerp.

Ontwikkelingsproces:

Zoals toegelicht in het rapport van vorig jaar, werd voor de voorbereiding van dit tweede plan beslist de routekaart te volgen die voorziet in de uitwerking van een inclusief en participatief proces met het oog op een ambitieuze en relevante inhoud in overeenstemming met de internationale referentie-instrumenten terzake¹²³.

In 2020 en 2021 werd de basis gelegd voor het governancekader voor het NAP (fase 1) en werd ook de nationale nulmeting (NBA: national baseline assessment) uitgevoerd (fase 2). Voor een gedetailleerde beschrijving van de fasen 1 en 2 verwijzen we naar het jaarverslag 2021 van de ICDO. 2022 stond voornamelijk in het teken van de raadpleging van de stakeholders op basis van het resultaten van het National Baseline Assessment (NBA). Deze bijdragen werden vervolgens aangevuld met input van de federale en gefedereerde entiteiten die acties hebben gedefinieerd in overeenstemming met hun respectieve bevoegdheden, middelen en ambities, waarbij ze tegelijkertijd ook de samenhang tussen de maatregelen hebben gewaarborgd. Eind 2022 heeft de Werkgroep MVO een eerste voorontwerp van het NAP voorgelegd.

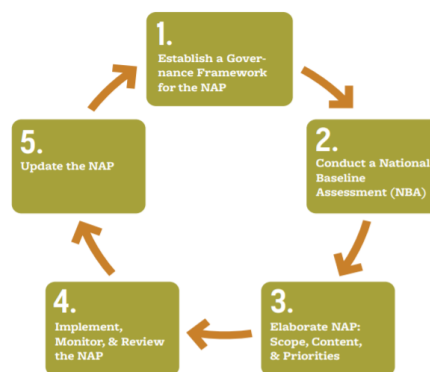

Fig. 1: 5 stappen in het ontwerp, de uitvoering, de follow-up en de herziening van het NAP (Deens Instituut voor de Mensenrechten, 2017)

¹ [National Action Plans on Business and Human Rights Toolkit](#)

² [Guidance on National Action Plans on Business and Human Rights](#)

³ De resultaten van de evaluatie door de stakeholders van het eerste NAP in mei 2019.

Het volledige rapport is beschikbaar op: <https://www.duurzameontwikkeling.be/nl/themas/business-human-rights/stakeholdersdialoog-nap>

Tussen januari en juni 2023 werd tussen vertegenwoordigers van de verschillende regeringen onderhandeld om het ambitieniveau van de inhoud in het algemeen nog te verhogen en de samenhang van de acties in het voorontwerp van het tweede NAP te verbeteren. Dit was een complexe en delicate oefening, gezien de omvang en gevoeligheid van het thema 'naleven van de mensenrechten'. Deze onderhandelingsperiode van zes maanden bood kansen om een evenwicht te vinden tussen de ambitie, relevantie en haalbaarheid van de voorgestelde acties. Zo werden een aantal ervan verengd, terwijl andere zijn uitgebreid. Er werden, in het bijzonder door de FOD Justitie, verschillende nieuwe acties toegevoegd met betrekking tot de derde pijler van de UNGP (*Landen moeten kunnen voorzien in gerechtelijke mechanismen die slachtoffers toegang geven tot effectieve rechtsmiddelen. Landen en ondernemingen moeten ook bijkomende buitengerechtelijke mechanismen implementeren*).

Na validatie door de vertegenwoordigers van de verschillende regeringen in juli 2023 werd dit geconsolideerde voorontwerp tijdens een laatste consultatiefase voorgelegd aan de stakeholders.

Tijdens de tweede helft van 2023 werden tien nationale, regionale en federale adviesraden geraadpleegd. Na verwerking van de adviezen van die raden heeft de Werkgroep MVO aan het eind van het jaar (fase 3) de laatste hand gelegd aan de ontwerp tekst van het tweede NAP 'Ondernemingen en Mensenrechten', waarna het werd voorgelegd aan de beide bevoegde federale ministers, de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Duurzame Ontwikkeling.

De tekst moet begin 2024 definitief worden voorgelegd aan de federale en regionale regeringen, zodat het tweede NAP 'Ondernemingen en Mensenrechten' kan worden aangenomen.

2. Bevorderen van de zorgvuldigheidsplicht in kmo's

Tal van producten die we dagelijks gebruiken zijn afkomstig van buiten België of Europa. Op onze breedtegraad groeien geen cacao, koffiebonen en mango's. Onze kleding komt uit textiel fabrieken in Ethiopië en Bangladesh. Onze computers en mobiele telefoons bevatten zeldzame metalen die in Afrika worden gedolven (kobalt, coltan, enz.). Belgische bedrijven produceren en doen zaken over de hele wereld. Hoewel deze globalisering kansen biedt voor bedrijven en werknemers, blijven er in de hele toeleveringsketen van producten en diensten risico's voor het milieu en de mensenrechten. De zorgvuldigheidsplicht (Due Diligence) biedt bedrijven mogelijkheden om deze risico's aan te pakken.

De zorgvuldigheidsplicht inzake mensenrechten en milieu is een reeks van processen gericht op (1) het begrijpen en analyseren van risico's; (2) het voorkomen, beperken of elimineren ervan; en (3) het integreren van due diligence in alle bedrijfsactiviteiten.

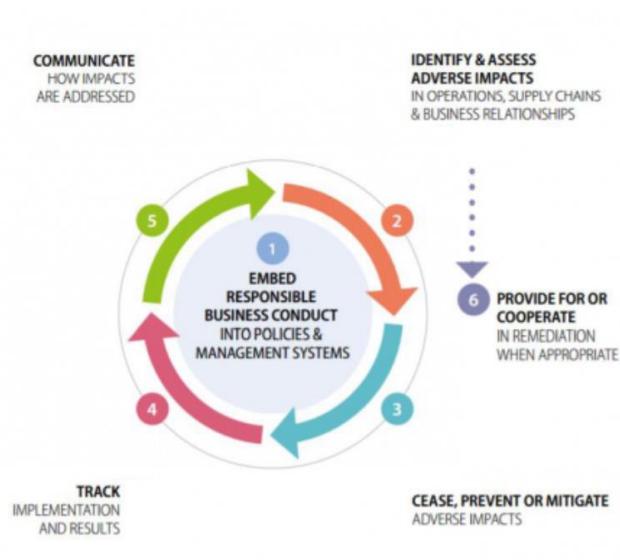

Fig.2: OESO: Gids voor verantwoord Supply Chains Management (Due Diligence)

Onder druk van een steeds bredere coalitie van maatschappelijke organisaties, politici, maar ook bedrijven, is de zorgvuldigheidsplicht op weg om te worden vastgelegd in bindende wetgeving. Na de goedkeuring van wetgeving in Frankrijk (loi sur le devoir de vigilance) en Duitsland (Lieferkettengesetz) heeft de Europese Commissie een nieuwe Europese richtlijn, de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDD), voorgesteld. Naar verwachting zal deze in 2024 worden aangenomen. België zal niet achterblijven, er is immers al een ambitieus wetsvoorstel voor een zorgvuldigheidsplicht voor Belgische bedrijven dat sinds 2021 in het parlement wordt besproken.

Ongeacht de reikwijdte van de toekomstige regelgeving wordt geraamd dat de meeste Belgische economische spelers op korte of middellange termijn onder deze verplichting zullen vallen. Om kmo's voor te bereiden op de komst van deze nieuwe regelgeving, zijn ondertussen al tal van ondersteuningsprojecten ontwikkeld. Concreet startte deze ondersteuning in 2022 met de ontwikkeling van hulpinstrumenten en proefprojecten.

Ter herinnering: de website <https://www.duediligencetoolbox.be> is al online sinds eind 2022. Deze toolkit wil kmo's helpen bij de concrete toepassing van hun zorgvuldigheidsplicht op het vlak van mensenrechten en milieu. In 2023 was er een promotiecampagne met twee luiken:

- **Informatie en sensibilisering** met een specifieke focus en doelgroep.
 - o **Passieve communicatie gericht op een breed publiek** via de sociale netwerken, de pers en organisaties/partners die actief zijn op het gebied van duurzame ontwikkeling.
 - o **Communicatie bij een geïnformeerd publiek.** Experts van bedrijven, ngo's, academici, enz. werden persoonlijk begeleid in het gebruik van de toolkit en

uitgenodigd voor een opleiding over het gebruik van de toolkit voor hun leden/teams/studenten.

- In samenwerking met verschillende Belgische actoren die actief zijn rond duurzame ontwikkeling, organiseerde het FIDO op **19 oktober 2023 een workshop in het kader van [de 5e editie van het SDG Forum](#)**. Het programma focuste op vier vragen: Wat is de zorgvuldigheidsplicht? Is de zorgvuldigheidsplicht ook echt verplicht? Waarom de zorgvuldigheidsplicht naleven? Hoe effectief van start gaan met een proces gericht op de zorgvuldigheidsplicht?
- **Ondersteuning bij de implementatie van de zorgvuldigheidsplicht** (met behulp van de Due Diligence Toolbox)
 - In 2023 werd voor het tweede opeenvolgende jaar een proefproject gestart om **sectorale leernetwerken** op te zetten om het delen van kennis en knowhow over de zorgvuldigheidsplicht in de toeleveringsketen te stimuleren en te versterken. De geselecteerde sectorfederaties hebben van de minister van Duurzame Ontwikkeling een subsidie van maximaal € 70.000 ontvangen om een leernetwerk op te zetten. De betrokken sectoren zijn [AGORIA](#) (technologische industrie), [COMEOS](#) (distributiesector), [FVPHouse](#) (fruit- en groentesector) en [AWDC](#) (diamantsector).
 - Er is een projectoproep gelanceerd. De oproep is gericht aan kmo's, ondernemingen uit de sociale economie en ngo's (en andere organisaties) die in hun waardeketen een systeem van gepaste zorgvuldigheid willen implementeren. Zij ontvangen een subsidie van maximaal € 20.000 voor externe ondersteuning, toegekend door de minister van Duurzame Ontwikkeling. De geselecteerde kandidaten zijn [BELCONFECT](#), [FLANDERS DC](#) en [RIKOLTO](#).

3. 'Beyond Food'-strategie: duurzaamheid van internationale (agro)voedselketens

Hoe kan België de duurzaamheid en transparantie van de internationale voedselketens verbeteren? Om deze complexe vraag te beantwoorden lanceerde de Belgische federale regering in 2020 de 'Beyond Food'-strategie.

In 2022 werd een studie besteld bij het Franse *Bureau d'Analyse Sociétale d'Intérêt Collectif* ([Le BASIC](#)) voor een [duurzaamheidsanalyse van de internationale voedings- en landbouwketen in België](#). De studie identificeerde 10 prioritaire sectoren waarvoor ecologische en sociale overgangstrajecten kunnen worden opgezet.

De resultaten van het onderzoek werden gecommuniceerd via de sociale netwerken, de pers en organisaties/partners die actief zijn op het gebied van duurzame ontwikkeling.

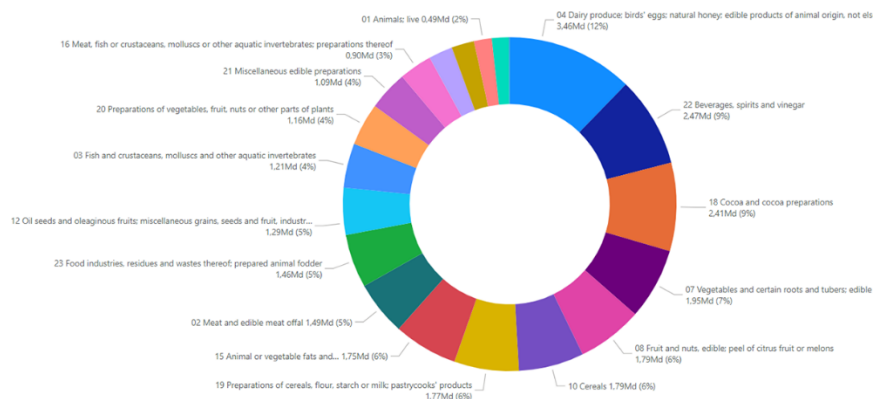

Fig.3: Categorieën van voedingsproducten die in België worden ingevoerd uit niet-OESO-landen

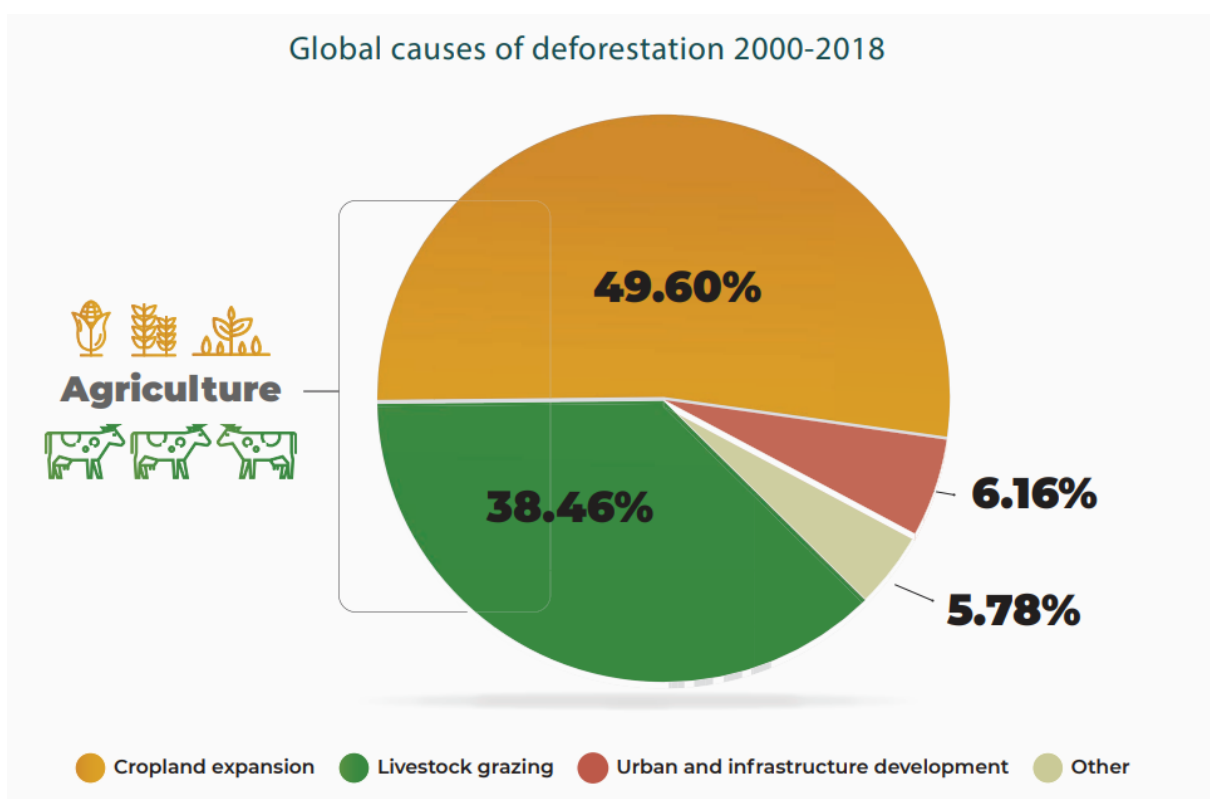

Fig.4: “De geglobaliseerde waardeketens zijn in grote mate verantwoordelijk voor deze ecologische en sociale achteruitgang, ondanks de groei van het bbp die ze in veel landen hebben helpen genereren.”

(World Bank, World Development Report 2020: Trading for Development in the age of Global Value Chains, oktober 2019)

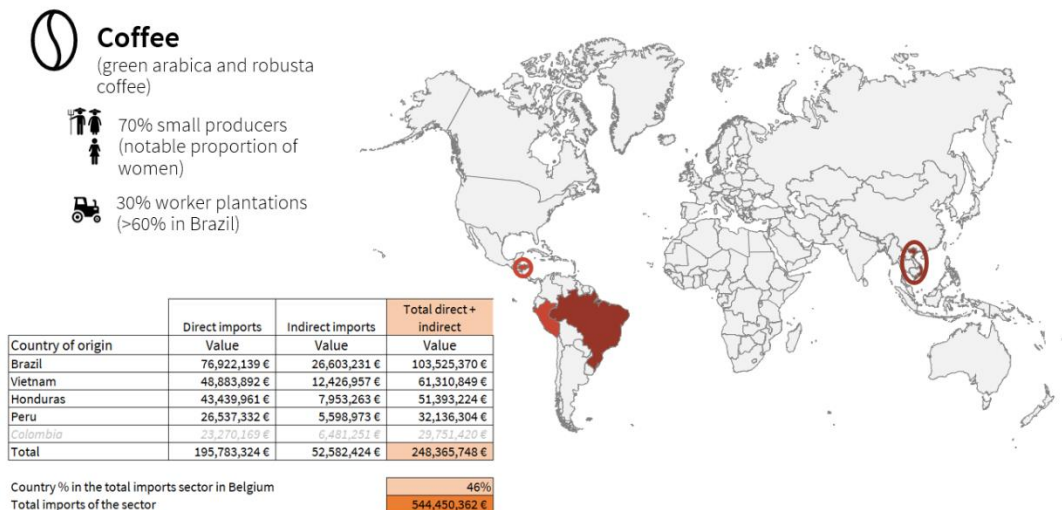

Fig.5: Koffie vertegenwoordigde in 2019 de tweede grootste categorie voedingsproducten die in België uit niet-OESO-landen wordt ingevoerd.

In het verlengde van deze analyse hebben het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO), The Shift en de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu **op 16 november 2023** alle spelers uit de (agro)voedingssector samengebracht om de resultaten van deze studie voor te stellen en te bespreken, met bijzondere aandacht voor **palmolie en soja**, de **grondstoffen** die in de studie als topprioriteiten werden aangeduid. Meer informatie over het programma van die dag is beschikbaar op <https://www.duurzameontwikkeling.be/nl/harvesting-sustainability-there-future-palm-oil-and-soy>.

De dag bracht bijna 150 deelnemers uit verschillende sectoren van de samenleving samen (de publieke sector, de Europese gemeenschap in Brussel, ngo's, bedrijven, sectorale en commerciële federaties, academici) voor een debat over de duurzaamheid van waardeketens, de toekomst en de rol voor de bestaande vrijwillige initiatieven in de nieuwe regelgevingscontext, langetermijnrelaties met leveranciers, enz. De nadruk lag daarbij vooral op de palmolie- en sojaketens.

Bekijk de video over de belangrijkste uitdagingen die bij die dag aan bod zijn gekomen: <https://youtu.be/gTaKjFgy1F0>